

ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Шифра за идентификацију дисертације: _____
Шифра УДК (бројчано): 811.163.41'373.7:811.112.2'373.7
Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији: www.filum.kg.ac.rs

**СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У
КРАГУЈЕВЦУ**

Молим да у складу са чл. 30 Закона о високом образовању и чл. 48 Статута Универзитета дате сагласност на извештај комисије о урађеној докторској дисертацији:

Назив дисертације: „Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки”
Научна област УДК (текст): контрастивна лингвистика (српски-немачки), фразеологија
Ментор и састав комисије за оцену дисертације:
Ментор: др Даница Недељковић, доцент, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: Немачки језик

Комисија:

1. Др Гордана Ристић, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, ужа научна област: Немачки језик (председник Комисије)
2. Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: Савремени српски језик и Теоријске лингвистичке дисциплине (члан Комисије)
3. Др Јулијана Вулетић Ђурић, доцент, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област: Немачки језик (члан Комисије)

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи).

Докторска дисертација „Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки” представља први целовит и систематичан приказ компаративних фразеологизама српског језика и њихових еквивалента у немачком језику применом контрастивне и концептуалне анализе. Узимајући у обзир лексички, структурно-синтаксички, структурно-семантички, прагматички, али и когнитивно-лингвистички аспект, анализом обимног корпусног материјала утврђене су сличности и разлике између фразеолошког система српског и немачког језика у домену компаративне фразеологије, те прецизно дефинисани и описани типови еквиваленције, као и истоветности, сличности и разлике у концептуализацији света говорника српског и немачког језика, услед спознаје да компаративни фразеологизми веома јасно одсликавају културолошке специфичности и баштину сваке појединачне говорне заједнице. На крају рада дат је регистар компаративних фразеологизама за сваки језик појединачно.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Марија Станојевић Веселиновић
Назив завршеног факултета: Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу
Одсек, група, смер: Немачки језик и књижевност
Година дипломирања: 2007.

Назив докторског студијског програма: Докторске студије из језика и књижевности: Модул

језик, ФИЛУМ, Крагујевац

Научно подручје: Наука о језику

Година одбране: 2018.

Факултет и место: Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

Број публикованих радова: (навести рад који се тражи из члана 9. овог правилника):

6 радова (1 рад М51, 2 рада М52, 3 рада М45)

1. Станојевић, Марија (2012), Типични говори у одломку *Чаробни брег* „О крстионици и о дедином двоструком лику“ Томаса Мана и његовом преводу на српски језик, *Радови*, бр.13, књига 1, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, стр. 499-506. (УДК: 811.112.2'367.52 ISSN 1512-5858 E-ISSN 2232-8343), **М51**
2. Станојевић Веселиновић, Марија (2016), Придевски компаративни фразеологизми са зоонимом као саставним делом и њихови кореспонденти у немачком језику“, *Узданица*, Факултет педагошких наука, Јагодина, стр. 31-52, (УДК: 811.163.41'373.7:811.112.2'373.7), **М52**
3. Станојевић Веселиновић, Марија (2017), *IN KAN DEUTSCH SHREIBEN – ПРОБЛЕМИ СА ОРТОГРАФИЈОМ НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА КАО ДРУГОГ СТРАНОГ ЈЕЗИКА КОД СТУДЕНАТА И УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ, МЕТОДИЧКА ПРАКСА*, часопис за наставу и учење, Учитељски факултет Универзитета у Београду, стр. 153-160 (УДК 37.013.), **М52**
4. Станојевић, Марија (2011), Бењаминов есеј *Задатак преводиоца* и његова сродност са теоријом језика Вилхелма фон Хумболта, истраживања Крисоле Камбас, Зборник радова са III научног скупа младих филолога Србије, књига 1, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, стр. 391-396. (ISBN 978-86-85991-39-4 (брош.) УДК 8125), **М45**
5. Станојевић, Марија (2013), Утицај префикса на валентност глагола у немачком и српском језику, Зборник радова са V научног скупа младих филолога Србије, књига 1, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, стр. 97-106. (ISBN 978-86-85991-60-8 (брош.) УДК: 811.112.2'373.611'367.625 811.163.41'373.611'367.625), **М45**
6. Станојевић Веселиновић, Марија (2016), Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине човека и њихови кореспонденти у немачком језику, Зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, стр. 145-154 (ISBN 978-86-85991-88-2), **М14**

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Факултет педагошких наука у Јагодини Универзитета у Крагујевцу и ОШ „Бошко Ђуричић“ у Јагодини

Радно место: наставник немачког језика на Факултету педагошких наука у Јагодини Универзитета у Крагујевцу (56%) и наставник немачког језика у ОШ „Бошко Ђуричић“ у Јагодини (44%)

**ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. ___ ЗАКОНА
О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. ___ СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА
У КРАГУЈЕВЦУ**

У прилогу вам достављамо: - Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;
- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању
извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији

Крагујевац, 13. април 2018.

М.П.

Декан
Филолошко-уметничког факултета

ред. проф. Радомир Томић

ФАКУЛТЕТ - Београд			
ПРИМЉЕНО: 17.04.2018.			
Орг.јед.	Број	Прилог	Вредности
01	1206		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 31.01.2018. године (одлука бр. 01-266) предложило нас је, а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 14.02.2018. године (одлука бр. IV-02-101/15) именовало у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације **Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки** кандидаткиње **Марије Станојевић Веселиновић**. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Текст приложене докторске дисертације под називом *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки* Марије Станојевић Веселиновић има укупно 406 страница текста нормалног (1,5) компјутерског прореда и структуриран је у следеће целине: Наслов, Идентификациона картица докторске дисертације, Резиме и Кључне речи (на српском и немачком језику), Списак скраћеница и Типографске конвенције (стр. 1-5), Садржај (стр. 6-24), 1. Увод (стр. 25-33), 2. Теоријски оквир (стр. 34-91), 3. Истраживачки део (стр. 92-352), 4. Закључак (стр. 353-361), 5. Извори (стр. 362-371), 6. Литература (стр. 372-379) и 7. Регистар компаративних фразеологизама (стр. 380-406).

Уводно поглавље тематски је подељено на 6 потпоглавља. У првом (1.1.) се дефинише предмет истраживања докторске дисертације, а то је контрастивна и концептуална анализа глаголских и придевских компаративних фразеологизама у српском као полазном и немачком као циљном језику; потом је представљена структура рада (1.2.), те циљеви истраживања (1.3.), од којих као најзначајније кандидаткиња издваја: утврђивање типова еквиваленције између компаративних фразеологизама српског и немачког језика, претходно класификованих на основу морфосинтаксичког и семантичког критеријума, те утврђивање менталних образаца у концептуализацији света у српском и немачком народу. У наредном потпоглављу (1.4.) описане су научне методе контрастивне фразеологије, које подразумевају квантитативно инвентарисање и квалитативно описивање најпре фразеолошких компонената, а потом фразеологизама у целини, будући да је реч о секундарним језичким знацима. Кандидаткиња наглашава да се приликом истраживања примењује модел контрастивне анализе Х. Бургера, који узима у обзир лексички, морфосинтаксички и семантички ниво, те се издвајају потпуна, делимична, семантичка и нулта еквиваленција, као и да се у даљој анализи примењују теоријски и

методолошки постулати когнитивне лингвистике, тј. концептуална анализа, која подразумева постулисање појмовних метафора. Комбинујући контрастивну и концептуалну анализе кандидаткиња настоји да испита не само структуру и значење компаративних фразеологизама, већ и начин на који је њихово значење настало у језицима који се пореде. У потпоглављу 1.5. представљен је корпус који се анализира са контрастивног и концептуалног аспекта. Примарни корпус чине придевски и глаголски компаративни фразеологизми ексцерпирани из општих и фразеолошких речника српског и немачког језика и броји 605 таквих фразеологизама (339 српских и 266 немачких), док контролни корпус чине контекстуализовани примери преузети из текстова публицистичког и књижевно-уметничког функционалног стила, чиме кандидаткиња проверава употребну вредност датих компаративних фразеологизама, те утврђује да је број у језичкој пракси потврђених компаративних фразеологизама мањи у односу на полазни корпус (укупно 502, од којих 283 у српском, 219 у немачком језику). У последњем потпоглављу уводног дела (1.6.) наводи се теоријски и практични значај спроведеног истраживања.

Друго поглавље: Теоријски оквир као прва од две издвојене целине рада представља преглед теоријског и методолошког оквира кроз који ће се проучавати компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки. Обухвата 19 потпоглавља, од којих су нека даље структурирана и подељена на одељке. У циљу бољег разумевања положаја компаративних фразеологизама и њихових специфичности у оквиру фразеологије као науке уопште, кандидаткиња најпре описује фразеологију као лингвистичку дисциплину, њен предмет проучавања, као и везу са другим наукама, а потом уводи терминологију која се употребљава за језичке јединице овог типа (2.1. и 2.2.). У трећем потпоглављу (2.3.) даје се кратак преглед историје германистичке фразеологије, а у четвртом (2.4.) историје сербокроатистичке фразеологије. У оба потпоглавља представљен је пут који је фразеологија прешла од једне гране лексикологије до самосталне лингвистичке дисциплине, као и релевантна литература из области германистичке одн. сербокроатистичке фразеологије. У потпоглављима 2.5. и 2.6. кандидаткиња ближе одређује фразеологизам као језичку јединицу и његове карактеристике: вишелексемност, стабилност и идиоматичност, да би потом описала парадигматичне односе у фразеолексикону: синонимију, антонимију, полисемију, хомонимију и фразеолошке низове (2.7.). Затим су теоријски обрађене различите класификације фразеологизама у германистичкој и србистичкој лингвистици (2.8. и 2.9.) у зависности од аспекта који се узима у обзир (лексички, семантички, синтаксички и др.). Потпоглавља 2.10. и 2.11. посвећена су компаративној фразеологији као посебној грани фразеологије, предмету њеног истраживања и прегледу релевантне литературе, те дефинисању компаративних фразеологизама. На овај начин кандидаткиња из шире теоријске перспективе издваја уже подручје и предмет свог интересовања – компаративне фразеологизме (КФ), које карактерише специфична, лако препознатљива четворочлана структура: објекат од ког се полази у поређењу (*comparandum*), објекат поређења (*comparatum*), основ поређења (*tertium comparationis*) и поредбена партикула (*comparator*), која представља синтаксичку везу између *comparandum*-а и *comparatum*-а. Такође, указује да атрактивност и актуелност

фразеологизама ове врсте, поред специфичне структуре, лежи и у њиховој наглашеној експресивности, будући да је у поредбеној јединици сачувана слика која услед погодног окружења оживљава у фразеологизму. У потпоглављу 2.12. указује се на постојање околиналних КФ, који за разлику од лексикализованих немају устаљене компоненте *tertium comparationis* и *comparatum*, већ садрже неуобичајен лексички материјал, док потпоглавље 2.13. обрађује детерминативне сложенице које у немачком језику фунгирају као еквиваленти КФ (нпр. *müde wie ein Hund => hundemüde; gerade wie eine Kerze => kerzengerade*), чиме кандидаткиња указује на системску разлику у односу на српски језик, који не познаје дати творбени образац, те се као еквивалент увек јавља КФ (нпр. *уморан као пас; прав као свећа*). У потпоглављима 2.14. и 2.15. извршена је класификација КФ у германистичкој одн. сербокroatистичкој лингвистици према различитим критеријумима: структуралном, морфолошко-синтаксичком, семантичком, потом према идиоматичности, парадигматичности и концептима, наслањајући се пре свега на поделе извршене код Х. Бургера у германистичкој, одн. Д. Мршевић-Радовић и Ж. Финк-Арсовски у сербокroatистичкој лингвистици. Потпоглавља 2.16. и 2.17. кандидаткиња посвећује контрастивној фразеологији, наводећи најзначајније радове из дате области, као и методе за контрастирање фразеолошких јединица. Такође, она објашњава и јасно разграничава за контрастивну лингвистику значајне појмове еквиваленције и кореспонденције, те даје преглед типова еквиваленције код различитих аутора (Бургер, Колер, Корхонен, Доброволски и Пираинен), издвајајући при том као посебно подстицајан модел Х. Бургера, који представља окосницу проведеног истраживања. Потпоглавље 2.18. посвећено је когнитивној лингвистици. Као најзначајнији постулат когнитивне лингвистике и најподеснији за анализу значења фразеологизама кандидаткиња издваја концептуалну анализу, тј. постулирање појмовних метафора, метонимија и типичних сценарија. Наглашава да значајну улогу имају и извори и мотивација настанка фразеологизма, будући да сликовитост спада у категоријална обележја фразеологизма. Последње потпоглавље (2.19.) посвећено је односу културе и фразеологије. Узимајући у обзир чињеницу да се у језику неминовно одсликавају културолошке специфичности одређеног народа, што је посебно видљиво на пољу фразеологије, будући да су фразеологизми „архетипска отелотворења мисли, веровања, историје и сазнајних могућности једног народа“ (91), кандидаткиња закључује да је фразеологију немогуће истраживати без окретања културолошким феноменима и култури уопште.

Треће поглавље: Истраживачки део је друга издвојена целина рада и представља аналитички део дисертације: контрастивну и концептуалну анализу оних придевских и глаголских КФ чије је постојање осведочено писаном потврдом у језику. Са друге стране, придевски и глаголски КФ који нису потврђени у контролном корпусу само су споменути у оквиру одређених концепата, при чему кандидаткиња наглашава да дубља анализа таквих КФ неће бити извршена. У оквиру наведеног поглавља су на основу семантичког критеријума тематски издвојена два потпоглавља: 3.1. Компаративни фразеологизми који се односе на човека (стр. 93-332) и 3.2. Компаративни фразеологизми који се односе на предмете (333-352).

Потпоглавље **3.1. Компаративни фразеологизми који се односе на човека** броји највише КФ и подељено је на пет даљих потпоглавља: 3.1.1. Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине људи у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику (стр. 95-162); 3.1.2. Компаративни фразеологизми који квалификују физичке способности, стања човека и спољашност у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику (стр. 163-232); 3.1.3. Компаративни фразеологизми који квалификују осећања и расположења човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику (стр. 233-277); 3.1.4. Компаративни фразеологизми који се односе на социоекономски положај човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику (стр. 278-302) и 3.1.5. Компаративни фразеологизми који квалификују човеков однос према другим људима у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику (стр. 303-332).

У оквиру сваког од наведених потпоглавља кандидаткиња најпре класификује КФ на основу одређеног семантичког критеријума, представљајући семантичка поља (концепте) азбучним редом у виду појединачних одељака, да би потом применом морфосинтаксичког критеријума унутар сваког концепта издвојила придевске и глаголске КФ, који се потом анализирају са контрастивног и концептуалног аспекта. Приликом анализе се, дакле, у обзир узима лексички аспект (лексички састав), структурно-синтаксички аспект (синтаксичка функција КФ у реченици, те склоност одређених језика ка одређеним структурним моделима) и структурно-семантички аспект (семантичка организација у одређене тематске групе или семантичка поља). У контрастивној анализи, која чини засебан одељак сваког издвојеног концепта, кандидаткиња примењује граматички модел Х. Бургера, који подразумева најпре анализу јединице фразеологизма на одређеним нивоима, а потом фразеологизма као целине. У складу са датим моделом, прецизно су описани критеријуми за утврђивање типова еквиваленције, који се одређују на основу (не)подударности КФ српског и немачког језика на лексичком, морфосинтаксичком, семантичком нивоу и у менталној слици која је у подлози датог фразеологизма, те кандидаткиња разликује потпуну еквиваленцију (код фразеологизама који се поклапају на свим нивоима), делимичну еквиваленцију (код фразеологизама који се разликују на лексичком, морфосинтаксичком, морфолошком, лексичком и/или морфолошком нивоу, што је у раду посебно назначено), семантичку еквиваленцију (за фразеологизме који се разликују на лексичком, морфосинтаксичком нивоу, у стилу и у слици, али имају исто или приближно исто значење) и нулту еквиваленцију (која означава да у језику-циљу не постоји одговарајући фразеолошки материјал у односу на полазни компаративни фразеологизам). На овај начин кандидаткиња утврђује и описује инвентар КФ српског и немачког језика који припадају одређеном семантичком пољу, доводећи у везу за сваки језик појединачно, а потом и у контрасту, КФ који граде синонимне низове, описујући њихову семску структуру и припадност различитим регистрима одн. стилским слојевима. У наредном кораку, применом когнитивног модела Лејкофа и Џонсона, као и концепата Ж. Финк-Арсовски, кандидаткиња врши концептуалну анализу искључиво идиоматичних КФ, наглашавајући да постулисање појмовних метафора није могуће извршити код КФ који означавају семантички провидна поређења, те да су такви КФ у раду само споменути.

У потпоглављу 3.1.1. које носи назив *Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине људи у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику* кандидаткиња врши класификацију КФ према одређеној карактерној особини човека, те издваја следеће концепте, који чине појединачне одељке у оквиру датог потпоглавља: брбљивост, верност, глупост, доброта, дрскост, живахност, лажљивост, лењост, лукавост, марљивост, махнитост, наметљивост, невиност, нестрпљивост, неумереност, обазривост, оштроумност, плашљивост, превртљивост, принципијелност, равнодушност, стрпљивост, тачност, тврдоглавост, ћутљивост, храброст, честитост (3.1.1.1.-3.1.1.28.). У оквиру сваке од издвојених карактерних особина кандидаткиња најпре представља инвентар КФ за сваки од контрастираних језика појединачно, наводећи увек основни облик и значењске варијанте (семеме) датих КФ, да би потом употребу датих КФ илустровала контекстуализованим примерима. Након тога следе два одвојена одељка: 1) *Типови еквиваленције*, где кандидаткиња представља резултате детаљно проведене контрастивне анализе најпре придевских, а потом глаголских компаративних фразеологизама, у складу са напред извршеном типологијом еквиваленције и 2) *Концептуална анализа*, где је у зависности од прозирности мотивационе базе одређеног фразеологизма дата појмовна метафора помоћу које је концептуализована карактерна особина човека. Применом концептуалне анализе кандидаткиња настоји да да одговор на питање који су разлози поређења одређене карактерне особине управо са одређеном поредбеном компонентом у сваком од контрастираних језика. Такође, утврђује и низове синонимних компаративних фразеологизама истих и различитих регистара у српском и немачком језику.

У потпоглављу 3.1.2. насловљеном *Компаративни фразеологизми који квалификују физичке способности, стања човека и спољашност у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику* издвојене су и азбучним редом представљене следеће семантичке класе КФ са значењем физичке способности, стања и спољашности човека, које чине појединачне одељке у оквиру датог потпоглавља: боја коже, боја косе и браде, боја очију, боја зуба, брзина, глас, дебљина, држање, здравље, косматост, кретање, лепота, мршавост, начин одевања, неспособност, однос према јелу, однос према пићу, однос према раду, ружноћа, смрт, спавање, спорост, старост, тежина, умор, физичка издржљивост, физичко пропадање и физичка сличност (3.1.2.1.-3.1.2.28.). У оквиру сваке од издвојених класа и овде су најпре наведени КФ српског и немачког језика у свом основном облику и значењским варијантама (семемама), те илустровани контекстуализованим примерима, након чега следе као засебни одељци: 1) *Типови еквиваленције* и 2) *Концептуална анализа*.

У потпоглављу 3.1.3. које носи назив *Компаративни фразеологизми који квалификују осећања и расположења човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику* издвојени су и класификовани КФ који означавају: бес/љутњу, беспомоћност, бригу, заљубљеност, зачуђеност, збуњеност, љубав, љубомору, мржњу, мрзовољу, надменост, напетост, понос, радост, слободу, срам/стид, страст, страх, тескобу, тугу, узрујаност и хладнокрвност (3.1.3.1.-3.1.3.22.). Консеквентно спроводећи унапред установљен поступак контрастивне и концептуалне анализе, и у овом потпоглављу су у оквиру сваког од дефинисаних семантичких поља издвојени придевски и глаголски КФ српског и немачког језика у свом основном облику и

значањским варијантама (семемама), при чему се посебан акценат ставља на полисемичност КФ ове семантичке класе, па су тако неки од наведених КФ већ били обрађивани у оквиру претходна два концепта (3.1.1. и 3.1.2.). Након наведених потврда из језика штампе и књижевних дела, следе одељци: 1) Типови еквиваленције и 2) Концептуална анализа.

Потпоглавље 3.1.4. насловљено је *Компаративни фразеологизми који се односе на социоекономски положај човека у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику* и обухвата КФ који се односе на човеков статус у друштву, углед, познатост, богатство и сиромаштво, врсту посла која сугерише економски положај човека, развијеност посла и напредовање у послу. Азбучним редом издвојени су следећи концепти: богатство, посао (успешност у послу, неочекиване околности, пропадање посла, пословна неподобност, препород у послу), сиромаштво, средњи социјални статус и углед (3.1.4.1.-3.1.4.5.), те су након дефинисања значењских варијаната (семема) придевских и глаголских КФ и навођења потврда о њиховој употреби, утврђени типови еквиваленције и постулисане појмовне метафоре код семантички непрозирних КФ.

Последње потпоглавље (3.1.5.) у оквиру ширег поглавља 3.1. (КФ који се односе на човека) носи назив *Компаративни фразеологизми који квалификују човеков однос према другим људима у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику* и обухвата КФ који описују различите типове односа између људи, као што су: вређање, заштитнички однос, избегавање, индиректност, игнорисање, надмен однос, наметљив однос, непоштовање, неслога, обмањивање, отуђеност, оштро критиковање, поверљив однос, слога, супротност (3.1.5.1.-3.1.5.15.). У раду се закључује да су у оквиру датог поља компаративни фразеологизми неретко полисемни, те да могу одговарати и концептима из других семантичких поља, тако да су одређена понављања била неминовна. За сваки од појединачних концепата унутар наведеног семантичког поља дат је инвентар КФ, њихова семантичка обележја и употребна вредност, те представљени типови еквиваленције, да би потом била извршена концептуална анализа, те постулиране појмовне метафоре уколико је то било могуће.

Потпоглавље **3.2. Компаративни фразеологизми који се односе на предмете у српском језику и њихови еквиваленти у немачком језику** (стр. 333-352) обрађује КФ који се односе на: бистрину предмета, боју предмета (бела, црна, црвена), брзину предмета, величину предмета, количину предмета, лепоту предмета, оштрину предмета, старост предмета, тежину предмета, тврдоћу и хладноћу предмета (3.2.1.-3.2.11.). Кандидаткиња запажа да у оквиру овог семантичког поља доминирају придевски КФ, те да се велики број фразеологизама наведених у оквиру датог концепта може односити на човека и на предмете, што се у раду илуструје контекстуализованим примерима из контролног корпуса. Доследно се држећи унапред утврђене методологије истраживања, извршена је контрастивна и концептуална анализа КФ српског и немачког језика који припадају овом семантичком пољу.

Закључујући рад у **четвртом поглављу: Закључак** докторандкиња Марија Станојевић Веселиновић синтетичким и дедуктивним приступом указује на резултате

до којих је дошла контрастивном и концептуалном анализом компаративних фразеологизама за језички пар српски-немачки, у складу са уведеним теоријским и методолошким оквиром, као и на научни значај и актуелност теме која је предмет истраживања ове докторске дисертације. Своје закључке кандидаткиња износи узимајући у обзир различите аспекте, па тако у вези са *лексичким аспектом* констатује да у оба језика готово трећину поредбених компонената чине зооними, потом следе артефакти, ознаке природних појава, послова, ознаке за храну, биљке и ретко соматизми и етнониими, те да оба језика показују склоност ка формирању варијаната. Такође, изводи закључке везане за фразеолошку синонимију, антонимију и полисемију. У вези са *структурно-семантичким аспектом* кандидаткиња закључује да српски и немачки језик показују незнатно већу склоност ка грађењу глаголских компаративних фразеологизама у односу на придевске КФ, као и да оба језика показују тенденцију ка грађењу једноставних синтаксичких шема, док су троделни фразеологизми са реченичном структуром ретки. У вези са *структурно-семантичким аспектом* у раду се закључује да у оба језика доминирају КФ из домена интелектуалних и когнитивних способности и КФ који се односе на физички изглед и физичке способности човека, док су на другом месту КФ који се односе на осећања и расположења, потом следе КФ који квалификују однос према другим људима и социоекономски положај, друштво, економију (по овом редоследу), док су КФ који означавају својства предмета из сфере неорганске природе, људских творевина јако ретки. Са *аспекта когнитивне лингвистике* закључује да су КФ заступљени пре свега у сферама које су блиске људској психи, потом следе библијски и митолошки извори, где су такође присутна поклапања у српском и немачком језику, а подударност може бити и последица истоветности представа и асоцијација код српског и немачког народа, што се доказује постулисањем појмовних метафора. У закључном разматрању наводе се и статистички подаци проистекли из проведене контрастивне анализе.

Пето поглавље: Извори пружа увид у контролни корпус који је послужио ради испитивања и илустрације употребне вредности КФ. Реч је о контекстуализованим примерима из језика писаног медија и књижевних дела писаца чији текстови представљају савремени српски одн. немачки језик. Анализом је обухваћен велики број текстова из електронских писаних медија на српско(хрватско)м (укупно 63) и немачком језику (укупно 133), као и 24 књижевна дела на српском и 21 књижевно дело на немачком језику.

Увид у **шесто поглавље: Литература** и списак 1. Секундарне литературе (68 библиографских јединица), 2. Речника (28 општих и фразеолошких речника српског и немачког језика) и 3. Интернет речника (7 библиографских јединица), као и велики број у претходном поглављу наведених интернет извора који чине контролни корпус казује да је кандидаткиња обухватила релевантну литературу из области фразеологије, како опште, тако и контрастивне и компаративне.

Седмо поглавље: Регистар компаративних фразеологизама пружа увид у инвентар свих у раду разматраних КФ српског и немачког језика. За сваки језик

појединачно је, прегледности ради, извршена класификација компаративних фразеологизама на основу морфосинтаксичког критеријума, те издвојени придевски, глаголски, прилошки и именички КФ (последња два типа нису предмет истраживања ове докторске дисертације, али се у раду спорадично спомињу, отуда су нашли своје место у регистру КФ), који се наводе азбучним редом, уз назнаку странице на којој се дати КФ у раду обрађује. Овакав поступак омогућава читаоцу лакше сналажење у самом раду и пружа јасан увид у инвентар и разноврсност КФ у језицима који су предмет контрастивне анализе.

На крају рада налазе се потребни обрасци 1, 2 и 3.

II Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Приложена докторска дисертација Марије Станојевић Веселиновић *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки* у потпуности испуњава циљеве формулисане пријављеном темом, те предмет и изнете хипотезе. Она истовремено потврђује да је пријављена тема била веома изазовна, подобна, али и захтевна за истраживање. Приликом пријаве тезе, као и у завршној фази њеног истраживања, показало се да подручје компаративне фразеологије у контрасту (за језички пар српско-немачки) представља до сада недовољно истражено поље, за које је било неопходно извршити анализу огромног корпусно разноврсног материјала, те у анализи применити методу до сада неуобичајену у контрастивним фразеолошким истраживањима, а која подразумева комбиновање контрастивне и концептуалне анализе у обради компаративних фразеологизама.

Узимајући, дакле, приликом анализе компаративних фразеологизама српског и немачког језика у обзир како лексички, тако и структурно-синтаксички, структурно-семантички, али и когнитивно-лингвистички аспект, кандидаткиња анализом обимног контрастивног материјала долази до спознаје да компаративни фразеологизми српског и немачког језика веома јасно одсликавају културолошке специфичности и баштину сваке појединачне говорне заједнице, те да утврђујући истоветности, сличности и разлике између српског и немачког језика, утврђује и истоветности, сличности и разлике у културно-специфичном опажању и емпирији њихових говорника.

На овај начин, спроведена анализа постала је свеобухватнија и комплекснија, а кандидаткиња је показала способност успешног повезивања теоријског и емпиријског на вишедимензионалној равни и за више језичких система.

III Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области и оцена њене оригиналности

Приложена докторска дисертација Марије Станојевић Веселиновић *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки* спада у домен контрастивне лингвистике (српско-немачки), тачније контрастивне фразеологије, и

мултидисциплинарног је карактера, будући да се предметни (компаративни) фразеологизми српског и немачког језика анализирају на синтаксичкој, семантичкој, прагматичкој и когнитивно-лингвистичкој (концептуалној) равни. Као таква, она до сада није била предмет систематских истраживања нити у сербокроатистичкој нити у германистичкој лингвистици, као ни у контрастивним немачко-српск(орватски)м истраживањима, што је у овом домену чини потпуно иновативном и оригиналном.

Тема је више него актуелна, а резултати спроведене анализе представљају значајан допринос не само германистици или сербокроатистици појединачно већ подједнако и контрастивној и когнитивној лингвистици. Са једне стране, системском анализом предметних фразеолошких јединица прецизно је утврђен инвентар, врста, семантика и употребна вредност компаративних фразеологизама за сваки језик појединачно, те синонимни низови КФ који припадају истом семантичком пољу, али неретко различитим регистрима, уз указивање на (неретко асиметричну) полисемичност одређених КФ и њихову припадност различитим концептима. Са контрастивног аспекта, утврђене су истоветности, сличности и разлике између фразеолошког система српског и немачког језика у домену компаративне фразеологије, те прецизно дефинисани и описани типови еквиваленције, а са когнитивног истоветности, сличности и разлике у концептуализацији света говорника српског и немачког језика, будући да се у језику, а посебно на пољу фразеологије, неминовно одсликавају културолошке специфичности сваке појединачне говорне заједнице, те је окретање културолошким феноменима у фразеолошким истраживањима неизбежно.

Наведеном докторском дисертацијом Марија Станојевић Веселиновић је показала да се КФ могу успешно анализирати применом контрастивне и концептуалне анализе, што може бити подстицајно и за нова фразеолошка истраживања.

Кандидаткиња је консултовала релевантну литературу која се директно или општетеоријски односи на проблематику задату темом, те се у поређењу с том литературом јасно уочава и вредност саме дисертације. Такође, истраживање је спроведено на обимном и репрезентативном корпусном материјалу, што указује на поузданост резултата до којих се у истраживању дошло.

У закључки можемо да констатујемо да докторска дисертација *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки* Марије Станојевић Веселиновић према свим научним критеријумима представља вредно и оригинално научно дело.

IV Научни резултати докторске дисертације, примењивост и корисност резултата у теорији и пракси и начин презентовања резултата научној јавности

Докторска дисертација Марије Станојевић Веселиновић вишеструко је значајна, јер:

- пружа свеобухватан теоријски оквир за анализу компаративних фразеологизама у контрасту, будући да детаљно и подробно приказује теоријске постулате компаративне фразеологије у сербокроатистици и германистици;

- приступа проучавању компаративних фразеологизма из угла контрастивне и когнитивне лингвистике;
- представља први целовит и систематичан приказ компаративних фразеологизама српског језика и њихових еквивалента у немачком језику;
- прецизно дефинише типове еквиваленције КФ узимајући у обзир у лексички, структурно-синтаксички и структурно-семантички аспект;
- указује на полисемичност КФ одређених семантичких класа, те могућност постојања асиметричне полисемије, међујезичке квазисинонимије као и лажних пријатеља, што може бити од великог значаја у настави немачког језика као страног, те изради одговарајућих наставних материјала;
- даје одговор на питање о разлозима поређења одређене особине човека или предмета управо са одређеном поредбеном компонентом у сваком од језика који се пореде;
- пружа могућност интеркултуралних објашњења, утврђивањем менталних образаца у концептуализацији света у српском и немачком народу, што може бити од великог значаја за лексикографска истраживања, израду речника, као и наставу немачког и српског језика;
- указује на употребну вредност и стилску (не)маркираност компаративних фразеологизама, што је такође од посебног значаја за наставу немачког језика као страног, али и за преводачку праксу;
- отвара могућност израде приручног поредбеног фразеолошког српско-немачког речника, који би садржао најфреквентније КФ српског језика и њима еквивалентне фразеологизме у немачком језику;
- отвара могућност даљих фразеолошких истраживања применом у раду утврђене методологије.

Због свега наведеног дисертација Марије Станојевић Веселиновић има велику применљивост у будућим фразеолошким и лексикографским проучавањима, како за појединачне језике, тако и у контрастивним истраживањима.

V Преглед остварених резултата кандидата у одређеној научној области

Марија Станојевић Веселиновић је објавила радове (6 објављених радова) у националним зборницима и часописима са листе ресорног Министарства, као и у часописима у иностранству, и са рефератима учествовала на 3 научна скупа младих

филолога Србије у организацији Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу. Објављени радови су највећим делом резултат контрастивних истраживања немачког и српског језика, а у њима се испитују теоријски и практични проблеми који обухватају различите научне области: компаративну фразеологију, која уједно представља и област истраживања докторске дисертације, али и транслатологију, методику наставе немачког језика као страног, као и одређена синтаксичка питања. Наводимо библиографију свих објављених оригиналних ауторских радова у часописима и рецензираним зборницима са националних научних скупова, са следећим категоријама:

Радови из категорије М51:

Станојевић, Марија. „Типични говори у одломку *Чаробни брег „О крстионици и о дедином двоструком лику“* Томаса Мана и његовом преводу на српски језик“, *Радови*, бр.13, књига 1, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, 2012, стр. 499-506. (УДК: 811.112.2'367.52 ISSN 1512-5858 E-ISSN 2232-8343)

Радови из категорије М52:

Станојевић Веселиновић, Марија. „Придевски компаративни фразеологизми са зоонимом као саставним делом и њихови кореспонденти у немачком језику“, *Узданица*, Факултет педагошких наука, Јагодина, 2016, 31-52, (УДК: 811.163.41'373.7:811.112.2'373.7)

Станојевић Веселиновић, Марија. „IN KAN DEUTSCH SHREIBEN – ПРОБЛЕМИ СА ОРТОГРАФИЈОМ НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА КАО ДРУГОГ СТРАНОГ ЈЕЗИКА КОД СТУДЕНАТА И УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ“, *МЕТОДИЧКА ПРАКСА часопис за наставу и учење*: Учитељски факултет Универзитета у Београду, 2017, стр. 153-160 (УДК 37.013.)

Радови из категорије М45:

Станојевић, Марија. „Бењаминов есеј *Задатак преводиоца* и његова сродност са теоријом језика Вилхелма фон Хумболта, истраживања Крисоле Камбас“, Зборник радова са III научног скупа младих филолога Србије, књига 1, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 2011, стр. 391-396. (ISBN 978-86-85991-39-4 (брош.) УДК 8125)

Станојевић, Марија. „Утицај префикса на валентност глагола у немачком и српском језику“, Зборник радова са V научног скупа младих филолога Србије, књига 1, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 2013, стр. 97-106. (ISBN 978-86-85991-60-8 (брош.) УДК: 811.112.2'373.611'367.625 811.163.41'373.611'367.625)

Станојевић Веселиновић, Марија. „Компаративни фразеологизми који се односе на карактерне особине човека и њихови кореспонденти у немачком језику“, Зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 2016, стр. 145-154 (ISBN 978-86-85991-88-2)

VI Закључак и препорука

Докторска дисертација Марије Станојевић Веселиновић представља оригиналан, темељан и аутентичан научни рад који нуди значајан допринос проучавању компаративних фразеологизама у контрасту. У докторској дисертацији *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки* кандидаткиња је показала упућеност у поље проучавања, релевантну литературу и методологију лингвистичких истраживања, као и адекватну примену различитих могућности анализе и синтезе при обрађивању теме и корпуса, те велику систематичност у представљању резултата научног истраживања.

Због свега у реферату наведеног, предлажемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овде изнесену позитивну оцену о докторској дисертацији Марије Станојевић Веселиновић под насловом *Компаративни фразеологизми за језички пар српски-немачки*, и кандидаткињи одобри усмену одбрану пред овом Комисијом.

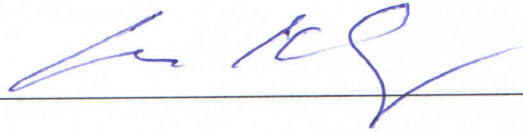
У Крагујевцу, 13.04.2018. године

КОМИСИЈА

Др Гордана Ристић, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду,
ужа научна област *Немачки језик*

Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет,
Универзитет у Крагујевцу, уже научне области *Савремени српски језик и
Теоријске лингвистичке дисциплине*

Др Јулијана Вулетић Ђурић, доцент, Филолошко-уметнички факултет,
Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област *Немачки језик*

